

– *Кіровоградська*: компоненти однаково впливають на клімат колективу і перебувають на високому рівні.

– *Харків*: дуже високий рівень емоційного компоненту, поведінковий та когнітивний – вище середнього.

Отже, усі колективи мають позитивний мікроклімат, усі компоненти сприяють загальній продуктивності.

Для виявлення взаємозв'язку між професійним вигоранням та соціально-психологічним кліматом був проведений кореляційний аналіз за критерієм Пірсона. Отримане значення $\chi^2 = 9,33$ менше табличного для цього критерію 9,488, але дуже близьке до критичного значення.

В результаті аналізу виявлено, що залежність між професійним вигоранням і психологічним кліматом в колективі є слабкою, але достатньо близькою, щоб вважати її такою, що проявляється незначною мірою.

Доцільним є подальше дослідження взаємозв'язку професійного вигорання та соціально-психологічного клімату за допомогою використання інших методик та більш об'ємній вибірці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Freudenberger H. J. Burn-out: The high cost of high achievement / Herebert J. Freudenberger, Geraldine Richelson. Garden City, NY: Anchor Press, 1980. 214 p.
2. Freudenberger, H. J. Staff burn-out. Journal of Social Issues. 1974 Vol. 30. №. 1. P. 159–165.
3. Maslach C. Burnout / Christina Maslach, Michael P. Leiter / Encyclopedia of Stress; ed. by G.Fink. San Diego: Academic Press, 2000. Vol. 1. A-D. 758 p.
4. Maslach C. The truth about burnout: How organization cause personal stress and what to do about it / C. Maslach, M. P. Leiter. SF, CA: Jossey-Bass, 1997. 186 p.

МОТИВАЦІЙНА СФЕРА ОСІБ ІЗ РІЗНИМИ РІВНЯМИ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Паршина Ю. О.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
yuliapustogvar@gmail.com*

Емоційний інтелект – психологічний феномен, який викликає великий інтерес як теоретиків, так і практиків цієї галузі знань. Активне вивчення зазначеного поняття почалося понад двадцять років тому. На перших етапах досліджень емоційний інтелект уявляли предиктором успішності в усіх сферах життя, та зі збільшенням кількості досліджень питання щодо визначення та ролі емоційного інтелекту в життєдіяльності людини не зменшувалися, а постійно розширювалися (Р. Робертс, Дж. Метьюс, М. Зайднер, Д. Люсін).

Незважаючи на це, нині існує достатня кількість робіт, в яких автори продовжують описувати емоційний інтелект як дуже важливу здатність людини, що пов'язана з відповідальністю, здатністю працювати в команді, ініціативністю, самореалізацією й самоактуалізацією резервів професійного формування, умінням надихати оточуючих і регулює мотиваційно-потребову сферу особистості (І. Мещерякова, В. Кутєєва, Ю. Федоров та ін.).

Сьогодні все ж таки можна відзначити наявність низки суперечностей у визначенні феномена емоційного інтелекту та малу кількість даних щодо його зв'язку з мотиваційною сферою, яка є важливим фактором регуляції діяльності особистості в цілому.

Досліджуючи феномен емоційного інтелекту у вітчизняній і зарубіжній психології, за останні два десятиріччя науковці виявили численні особливості його прояву (Г. Гарднер, Д. Карузо, І. Андреєва, Г. Орме, Р. Стернберг та ін.), були окреслені теоретичні підходи до розуміння структури емоційного інтелекту (Дж. Майер, П. Саловей, Р. Бар-Он, Д. Люсин, Д. Гоулман), досліджено їх зв'язок із факторами «Великої п'ятірки» (О. Білоконь, Р. Робертс, М. Зайднер,) і рисами особистості, виділеними Р. Кеттеллом (В. Собкін, Т. Ликова), а також досліджувалася роль емоційної компетентності, емоційної зрілості, емоційної культури, емоційної креативності в оптимальному функціонуванні й успішній життєдіяльності людини (С. Бикова, В. Вілюнас, Т. Кириленко, О. Льошенко, С. Максименко, О. Саннікова, О. Чебикін та ін.) [1, с. 32].

Мета статті полягає у теоретичному аналізі особливостей мотиваційної сфери в осіб із різними рівнями емоційного інтелекту.

У результаті огляду літератури було виявлено, що емоційний інтелект розглядається вченими як потенційний чинник – предиктор життєвого успіху і як один із факторів адаптації до суспільства взагалі.

У різні часи вчені по-різному трактували прояв цього явища: Л. Виготський розглядав емоційний інтелект як «узагальнення переживань» та «інтелектуалізацію афекту»; О. Запорожець називав його «емоційною уявою»; А. Журавльов визначав як «емоційну компетентність»; В. Мухіна розглядала як «розумність почуттів».

Ідея емоційного інтелекту в сучасному розумінні бере свій початок із робіт по соціальному інтелекту Е. Торндайка, Дж. Гілфорда, Г. Айзенка. Але найбільш близько до дослідження емоційного інтелекту підійшов Х. Гарден, який у 1983 р. виділив внутрішньоособистісний і міжособистісний інтелект.

Через два роки Р. Бар-Он упроваджує позначення «коефіцієнт емоційності» (EQ) і створює анкету для його вимірювання (EQ-i). Завдяки їй можна оцінювати некогнітивні здібності, компетенції та навички, які впливають на можливість людини справлятися з викликами й тиском зовнішнього середовища. Під емоційним інтелектом він розумів сукупність емоційних і соціальних знань і

здібностей, які зумовлюють загальну здібність ефективно взаємодіяти з оточенням. Модель Бар-Она поєднує розумові здібності (вирішення задач) та індивідуальні особливості (оптимізм) [3, с. 50].

1990 р. був ознаменований виходом першої роботи Дж. Мейера та П. Саловея, у якій вони дали визначення терміна «емоційний інтелект». Під ним дослідники розуміли форму соціального інтелекту, яка включає здатність відображати власні й чужі емоції й почуття, розрізняти їх і використовувати цю інформацію для регуляції людського мислення та дій. На думку авторів, люди з високою емоційною компетентністю краще за інших здатні ідентифікувати власні почуття, почуття інших людей і розв'язувати проблеми, пов'язані з емоціями [2].

Особливу популярність здобули погляди Д. Гоулмена на емоційний інтелект і його роль у професійному становленні особистості. Він розглядав цей феномен як здатність людини пояснювати власні емоції й емоції оточуючих, щоб використовувати отриману інформацію для реалізації власних цілей. Науковцем була створена модель компетентностей, яка належить до змішаних моделей. У ній Д. Гоулмен сформулював чотири грані емоційного інтелекту.

1. Самосвідомість – емоційна самосвідомість, точна самооцінка.
2. Контроль – упевненість у собі, відкритість, адаптивність, воля до перемоги, ініціативність, оптимізм.
3. Соціальна чуйність – співпереживання, ділова обізнаність, люб'язність.
4. Управління відносинами – натхнення, вплив, допомога у самовдосконаленні, сприяння змінам, урегулювання конфліктів, командна робота й співпраця [2, с. 21].

У цій моделі наголошується на здібностях умілого й ефективного керівника.

Іншу точку зору виклав Д. Люсин у моделі емоційного інтелекту. Емоційний інтелект у його концепції виступає як здатність розуміти свої та чужі емоції й керувати ними. Ці дві здібності можуть належати як до власних емоцій людини, так і до емоцій оточуючих. Відповідно до цього Д. Люсин виділяє два види емоційного інтелекту: внутрішньо-особистісний (спрямований на внутрішньо-особистісні процеси) і міжособистісний (належить до сфери міжособистісної взаємодії). Ці різновиди ЕІ передбачають використання різних умінь і процесів, але, безумовно, мають і загальні компоненти [2, с. 20].

Подальше дослідження емоційного інтелекту як набору здібностей у вітчизняній психології набуло нового вигляду. А. Четверик-Бурчак у своєму дослідженні посилається на модель Е. Носенко та Н. Ковриги, у якій увага акцентувалася на тому, що емоції містять інформацію про зв'язки людини з оточуючими людьми

й об'єктами навколишнього світу, які не тільки сприймаються, а й уявляються. Зміна зв'язків з іншими людьми й предметами змінює емоції, пережиті у зв'язку із цим [1, с. 36]. Згідно з уявленнями авторів про структуру емоційного інтелекту ці компоненти утворюють ієрархію та послідовно розвиваються в онтогенезі.

Таким чином, розглядаючи феномен емоційного інтелекту, можна стверджувати, що це явище є відносно новим і потребує детальних досліджень, а його роль у забезпеченні успішності життєдіяльності залишається дискусійною. Наявні моделі розглядають емоційний інтелект як набір емоційних здібностей і як комплекс проявів диспозиційних компонентів, емоційних компетентностей і емоційних досягнень.

Емоції є базовою детермінантою емоційного інтелекту й поряд із потребами, інтересами та потягами мають спонукальну або мотиваційну функцію. Але дослідницьких робіт, в яких розкривається саме спонукальна та мотиваційна функції емоцій, досить мало.

Однією з теорій, в яких розглядається зв'язок емоцій із мотивацією, є теорія Р. Липера, який писав: «В умовах сучасного суспільства людина є сильно мотивованою істотою, причому цей факт зумовлений саме емоційними процесами» [4, с. 73].

У вітчизняній психології про мотиваційну функцію емоцій заговорив С. Рубінштейн. Він стверджував, що емоції слугують спонуканнями, мотивами діяльності. Почуття людини, її емоційні стани впливають на діяльність, наприклад, сильна емоція може внаслідок шоку дезорганізувати діяльність людини, а незвичайне почуття, що охопило людину, може викликати підйом усіх її сил і зробити її здатною на такі зусилля, яких вона ніколи не досягла б без цього почуття [10].

Говорячи про мотиваційну функцію емоцій, треба брати до уваги такі аспекти: емоції є не тільки спонукою до активності людини, але й мотивом, тобто тим, на що ця активність спрямована; мотиваційні можливості емоцій реалізуються в їхньому прагненні до емоційного балансу, або гомеостазу; емоції близькі за природою до інстинктів людини, тому належать до несвідомих основ мотивації; емоції володіють енергетикою, здатною розвернути поведінку в бік предмета зв'язку; емоції є не тільки результатом задоволення потреб, але й самі штовхають потреби поперед себе.

На основі проведеного теоретичного аналізу ми вважаємо, що між емоційним інтелектом і мотивацією дійсно існує зв'язок, а в основу спланованого нами емпіричного дослідження було покладене припущення, що особи з високим і низьким рівнем емоційного інтелекту будуть мати відмінності за показниками мотиваційної сфери.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грисенко Н. В., Бойко Ю. К. Мотиваційна сфера осіб із різним рівнем емоційного інтелекту. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія Психологічні науки. 2017. Вип. 2. Том 1. С. 31–37.
2. Діомідова Н.Ю. Теоретичні підходи до визначення емоційного інтелекту. *Міжнародний науковий журнал «Науковий огляд»*, 2015. Т. 4. Вип. 14. С. 17–22.
3. Льошенко О. А. Емоційний інтелект та емоційна компетентність : проблеми співвідношення. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*. Психологія. Педагогіка. Соціальна робота. 2011. Вип. 2. С. 49–52.
4. Четверик-Бурчак А. Г. Емоційний інтелект як інтегративна властивість особистості. Матеріали VIII міжнародної науково-практичної конференції «Психолінгвістика у сучасному світі – 2013» (м. Переяслав-Хмельницький, 18-19 жовтня 2013 р.), 2013. С. 73.

ТРИВОЖНІСТЬ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Перетятко Л. Г., Андрієвська О. В.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
lara.bilin19@gmail.com, xac-olga_borovska@ukr.net*

В умовах війни суспільство стикається з численними психологічними викликами, які змушують людей шукати способи емоційного відсторонення від реальності. Інтернет стає важливим ресурсом, надаючи доступ до інформації, спілкування та розваг, що тимчасово полегшує переживання складних ситуацій. Проте надмірне використання Інтернету може не лише не вирішувати проблем, а й посилювати тривожність, перетворюючи віртуальну втечу на джерело нового стресу. Постійна прив'язаність до онлайн-простору знижує здатність людини адаптуватися до реального життя, формуючи небезпечний цикл залежності.

Одним із ключових аспектів інтернет-залежності є її зв'язок зі зниженням якості соціальних взаємодій і так званим «інформаційним перевантаженням». Умови війни, зокрема потоки новин про бойові дії та кризи, створюють додаткове емоційне навантаження, особливо для людей, які прагнуть компенсувати відчуття невизначеності через постійний моніторинг інформації. Така поведінка може призводити до емоційного виснаження, поглиблюючи тривогу та ускладнюючи здатність справлятися з реальними проблемами. Особливо це небезпечно для молоді, яка через часте використання Інтернету є найбільш уразливою до формування залежності.